

Η ιστορία ενός αυθεντικού οργάνου: Το τετράχορδο λυράκι της Κω

/ [Πεμπουσσία· Ορθοδοξία-Πολιτισμός-Επιστήμες](#)

Ιανουάριος 2013, Αντιμάχεια Κω. Η πρώτη λαογραφική αποστολή του ΚΕΠΕΜ στην Κω, με προορισμό τα χωριά Αντιμάχεια και Καρδάμaina. Αναζητούμε μεταξύ άλλων την παράδοση της λύρας[1] στο νησί. Τελευταίος σημαντικός λυράρης ο Ζαχαριάς από την Κέφαλο. Ωστόσο δεν είναι λίγα τα ονόματα των παλιών λυράρηδων του νησιού. Στην Αντιμάχεια έπαιζαν λύρα ο Γιάννης Παππούλης (Καντούνιας) -πατέρας του Παναγιώτη Καντούνια που έπαιξε λαούτο στις ηχογραφήσεις του Σίμωνα Καρα το 1971- και ο Βασίλης Καλωνάς.

Στο μέσον διακρίνεται ο λυράρης Γιάννης Παππούλης (Καντούνιας).

Στα ίχνη λοιπόν των παλαιών οργάνων και με τη βοήθεια των Αντιμαχειτών Κυριάκου Παππούλη και Δημήτρη Μουνούχου, φτάνουμε σε ένα μικρό παραδοσιακό σπίτι, όπου ζει η γιαγιά Μαριγώ Διακοδημητρίου, εγγονή του Γιάννη Παππούλη. Το όργανο μέσα σε ένα παλιό ξύλινο κουτί, με τζάμι στη μπροστινή του πλευρά, κρεμασμένο στη γωνία σαν εικονοστάσι. Το ξεκρεμάμε προσεκτικά και ανοίγουμε το κουτί, που είχε μείνει κλειστό για πολλά χρονιά. Βγάζουμε ένα μικρό λυράκι με χαλασμένες εντέρινες χορδές, με δύο καβαλλάρηδες και έξι (!) θέσεις για κλειδιά· τέσσερις για μεγάλα και δύο για μικρότερα. Είχαμε μπροστά μας ένα τετράχορδο, αχλαδόσχημο λυράκι, με δύο συμπαθητικές!!! Ένα από τα μικρά κλειδάκια έλειπε, ενώ οι καβαλλάρηδες βρίσκονταν ριγμένοι στον πάτο του κουτιού. Κάποιος, μάλιστα, την είχε βάψει χρησιμοποιώντας μωβ σπρέι. Τα βαθουλώματα στις θέσεις των δαχτύλων, αδιάψευστοι μάρτυρες της ιστορίας του οργάνου.

Η λύρα πριν την επισκευή.

Η ανακάλυψη της τετράχορδης λύρας με τις συμπαθητικές εκκινεί μία έρευνα για τη λύρα Κω και στα γειτονικά νησιά, η οποία έφερε ενδιαφέροντα στοιχεία στην επιφάνεια. Η ανακοινωθεί στην προσεχή έκδοση του ΚΕΠΕΜ, που θα περιλαμβάνει τις ηχογραφήσεις του Καραλή στην Αντιμάχεια και στην Καρδάμαινα το 1971.

Σε συνεννόηση με τους ιδιοκτήτες[2] της λύρας και τον Πολιτιστικό Σύλλογο Αντιμάχειας «Η Πρόοδος», συμφωνήσαμε ότι το όργανο πρέπει να επισκευαστεί ως μοναδικό και απείραχτο κειμήλιο κώτικης λύρας. Ο δάσκαλος οργανοποιίας του ΚΕΠΕΜ, καταξιωμένος κατασκευαστής λυρών, Μανώλης Γιαννουλάκης, ανέλαβε την επισκευή της, με έξοδα του Συλλόγου της Αντιμάχειας. Αφαιρέθηκε η επίστρωση του χρώματος, αποκαλύπτοντας το ξύλο του οργάνου, βρέθηκε η σωστή θέση των δύο καβαλλάρηδων, κατασκευάστηκε ένα μικρό κλειδάκι πανομοιότυπο με το υπάρχον, μπήκαν καινούργιες εντέρινες χορδές, ενώ επισκευάστηκε και το δοξάρι.

Η λύρα μετά την επισκευή της.

Το όργανο, λοιπόν, που βγήκε απ' τη γωνιά ενός τοίχου, μέσα από ένα παλιό ξύλινο κουτί, σαν ιερό κειμήλιο σκονισμένο και αφημένο στη φθορά του χρόνου, ξαναγυρνά στον κάτοχό του στην Αντιμάχεια με τη φροντίδα των φιλότιμων ανθρώπων του Συλλόγου της Αντιμάχειας, των συνεργατών του ΚΕΠΕΜ και, φυσικά, του οργανοποιού του Κέντρου, Μανώλη Γιαννουλάκη, και παίρνει τη θέση του πλέον, όπως του ταιριάζει, ως αυθεντικόδείγμα τετράχορδης κώτικης λύρας.

[1]Το παλιό όργανο των Δωδεκανήσων, όπως και ολόκληρου του αιγαιακού χώρου, είναι αναμφίβολα η λύρα. Η παράδοση της αχλαδόσχημης λύρας στα Δωδεκάνησα έχει επιβιώσει και μάλιστα κυριαρχήσει έναντι του νεώτερου βιολιού σε τρία από τα νησιά των νότιων Δωδεκανήσων· Κάρπαθος, Κάσος, Χάλκη. Στα υπόλοιπα νησιά, με εξαίρεση τη Λέρο, όπου επιβιώνει αλλά όχι ως κυρίαρχο όργανο, και τη Ρόδο, όπου αναβίωσε την παράδοση αυτή πρόσφατα ο Γιάννης Κλαδάκης, έχουμε μαρτυρίες για την ύπαρξη του ή και ηχογραφήσεις από τις τελευταίες δεκαετίες του 20ού αιώνα, ενώ σήμερα οι περιπτώσεις λυράρηδων είναι πραγματικά

ελάχιστες.

[2]Ευχαριστούμε ιδιαιτέρως για την εμπιστοσύνη τους τη Μαριγώ και τον Θωμά Διακοδημητρίου για την εμπιστοσύνη που έδειξαν απέναντί μας, παραδίδοντας στα χέρια μας το όργανο αυτό.